

▲ สูดานหวี (Kushi-tsuka)

▲ ทรงผม Sakko ปัจจุบันมีแต่ Maiko-san ก่อนเปลี่ยนปกเป็น Geiko-san เท่านั้นที่ทา

▲ ทรงผม Okaji ในสมัยกลางเอโดะ สวมหมวก "อาเงะโบชิ"

▲ หวีคุชิสารพัดแบบที่เจ้าของนำมาทำพิธีขอคุณ

เรื่องราวของหวี (คุชิ)

ที่มาของหวี (คุชิ)

ครั้งแรกที่พบหลักฐานทางโบราณคดีเกี่ยวกับ "หวี" ในญี่ปุ่นนั้นเป็นเวลาราว 7,000 ปีที่แล้ว หวีที่พบเป็นหวีไม้ พบในโบราณสถานฮิงาชิเมียวสึเกกิ ที่จังหวัดซากะในเกาะคิวชูจากความยาวของหวีที่พบในครั้งนั้น สันนิษฐานได้ว่าผู้หญิงญี่ปุ่นใช้หวีเป็นเครื่องประดับผมมาแต่โบราณกาล ก่อนที่หวีจากจีนจะเข้ามาในสมัยนารา และเมื่อผู้หญิงในสมัยเฮอัน (ราวศตวรรษที่

8-12) เริ่มไว้ผมยาว หวีจึงกลายเป็นของใช้จำเป็นสำหรับสาวผมให้ตรงงาม และยังใช้รวบผมด้านหน้าให้เรียบร้อยอีกด้วย

เมื่อเข้าสู่สมัยเอโดะ (ราวศตวรรษที่ 17) ผู้หญิงในตระกูลนักรบ และชาวบ้านทั่วไปก็นิยมเกล้าผม โดยใช้น้ำมันบิซุเคะอาบุระเป็นทรงต่าง ๆ ที่รวม ๆ เรียกกันว่า "นิฮอนางามิ" (ทรงผมญี่ปุ่นดั้งเดิม) เนื่องจากการเกล้าผมทรงญี่ปุ่นนี้กินเวลามากมาย คนสมัยก่อนจึงสระผมนาน ๆ ครั้ง

| นิรุกติศาสตร์

หวีที่เริ่มจากเครื่องประดับผมจึงถูกใช้สาธยาย ขจัดเอาฝุ่นหรือสิ่งสกปรกออกไปจากผม และเป็นอุปกรณ์จำเป็นเวลาเกล้าผมอีกด้วย

สมัยนี้เองที่หวีเริ่มมีรูปทรง ลวดลาย หลากหลาย ตั้งแต่ ไม้ กระดองเต่าทะเล งาช้าง โลหะ ฯลฯ นอกจากหวีคุชิ แล้วก็ยัง มีปิ่นระย้าคันสาคิ ปิ่นยาวเสียบมวยโคโง ฯลฯ ตามมาเป็นเครื่องประดับผมพร้อมหวีอีกด้วย

หลังเข้าสู่สมัยเมจิ (ราวศตวรรษที่ 19) เป็นต้นมา ทรงผมคนญี่ปุ่นทั้งหญิงและชายก็หลากหลายมากขึ้น หวีจึงพัฒนาให้เข้ากับผู้ใช้มาโดยตลอด หวีคิชิไม้สำหรับผู้ชายพกพาได้ จึงเป็นหวีขนาดเล็ก ๆ และยังมีหวีสำหรับแสดผม ฯลฯ โดยเฉพาะมากมาย

จากการใช้งานของหวีคิชิ ผู้รู้ได้แบ่งหวีเป็น 4 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1) โทะคาชิคิชิ หวีสำหรับสาวผมรูปร่างเหมือนหวีแบน ๆ ทั่วไป ขนาดราว 15-18 เซนติเมตร มีแบบพื้น 10, 11, 12, 13, 14 และ 15 ซี่

2) หวีโทะคิชิ หวีสำหรับทำความสะอาดหนังศีรษะ กำจัดรังแค และสิ่งสกปรกจากผม เป็นหวีไม้แบน ๆ แต่ด้านบน

มีขนาดใหญ่กว่าหวีใช้งานในชีวิตประจำวัน ขนาดราว 9-12 เซนติเมตร พื้นหวีแต่ละซี่จะห่างกันราว 0.5 มม.

3) หวีคิชิโอะซาเอะ หวีสำหรับใช้ประดับผม มีพื้นราว 15-25 ซี่ในระยะ 3 เซนติเมตร รูปทรงกลมบ้าง เป็นเหลี่ยมพระจันทร์ ฯลฯ บ้าง วัสดุ และลวดลายที่ใช้ก็หลากหลาย

4) หวีจิงมาเงะคิชิ ใช้สำหรับเกล้าผมซูโมะ นักแสดงคาบูกิ ฯลฯ มีด้ามแหลมยาว

หวีที่เหมาะสมกับการใช้งานประจำวันนั้นเป็นหวีไม้ เรียกรวม ๆ ว่า “ทสึเงะงิชิ” รูปร่างแบน ๆ ไม่มีด้าม จับหวีได้จากด้านบนพื้นที่ไม่มีไม้แข็ง และแม้จะออกแรงหวี พื้นก็ไม่หักง่าย ๆ ช่างทำหวี จะลับพื้น

หวีแต่ละซี่ด้วยกระดาษทราย และจะปรับความห่างของซี่พื้นให้เหมาะสมกับความยาวของเส้นผม ก่อนที่จะทาน้ำมันดอกคาเมลเลียให้หวีเป็นเงางามลื่นใ้้ง่าย

ความเชื่อเกี่ยวกับหวี

หวีคิชิเขียนด้วยตัวคันจิว่า「櫛」ตัวหนังสือด้านซ้ายมือเป็นคำว่า “ต้นไม้” หรือ 「木」ตัวหนังสือด้านขวาคือ「節」หรือ “วโรกาส” “กาลเทศะ” สำหรับผู้หญิงญี่ปุ่นแล้ว หวีจะถูกใช้งานในโอกาสสำคัญของชีวิต เมื่อเจ้าหญิงதாகามะโตะะมียาโนริโกะ ทรงสมรสกับสามัญชนในปี 2014 พระองค์ได้ทรงทำผมโอะสุเบะราคาชิ เช่นเดียวกับหญิงสาวชั้นสูงในสมัยเอโดะ และได้ทรงใช้หวีคิชิประดับบนผม โดยสั่งทำพิเศษจาก

▲ ขบวนแห่วนไปรอบตำบลกิง

▲ ทรงผมหญิงสาวในสมัยต้นเอโดะ

▲ ทรงผมเจ้าสาวสมัยปลายเอโดะ

▶ ทรงผม Aozuto Tsubumage ทรงผมสำหรับนางในราชสำนักขณะฝึกงาน

▲ ท้ายขบวน

▲ ทรงผม Harunobu-fuu Shimada สมัยกลางเอโดะ เป็นทรงผมเด็กสาวย่านการค้า

▲ ทรงผมของ Maiko-san ในปัจจุบัน

▲ ทรงผม Oshidori หรือหงส์ตัวผู้ ปัจจุบัน Maiko-san จะทำกันในช่วงเทศกาล Setsubun

ช่างฝีมือในฮิโรชิมา เสียงของคำว่า “คุชิ” ในภาษาญี่ปุ่นยังใกล้เคียงกับคำว่า “คุสุชิ” หรือ “ลึล็บ” และ “คุชิบิ” หรือ “ศักดิ์สิทธิ์” หวีจึงถูกจัดให้เป็นของศักดิ์สิทธิ์ และยังเป็นเครื่องวัดฐานะันดรของผู้หญิงอีกด้วย สำหรับคนญี่ปุ่นหวีถือเป็นของส่วนตัวไม่ให้ยืมหรือไม่ให้คนอื่นยืมกันและกัน ในสมัยเอโดะผู้ชายมีธรรมเนียมขอผู้หญิงแต่งงานด้วยการมอบหวีให้ ผู้รู้เชื่อกันว่าเป็นหวีคุชิโอะสะอะหรือหวีสำหรับประดับผมเกล้าที่มาของธรรมเนียมดังกล่าว ว่ากันว่ามาจากเสียง “คุชิ” ที่ใกล้เคียงกับ “คุโร” หรือ “ร่วมทุกข์ร่วมสุข” การแต่งงานย่อมมีทั้งทุกข์ทั้งสุข การมอบหวีคุชิให้จึงเป็นเหมือนการขอให้มาร่วมชีวิตด้วยกัน

ธรรมเนียมการเคารพ และ ขอบคุนทวิที่ไม่ใช่แล้ว “คุชิมาทสุ”

ไม่ว่าจะใช้วัตถุแบบไหนแทนแค่ไหน หวีก็ไม่ได้แตกต่างไปจากของใช้อื่น ๆ เมื่อหลุดมือตกหล่น หรือถูกเหยียบถูกใช้งาน ถี ๆ ฟันหวีก็อาจหักอาจหลุดได้เช่นกัน คนโบราณเชื่อกันว่าหากฟันหวีหักหรือชำรุด สิ่งไม่ดีงามอาจเกิดกับเจ้าของหวีได้ และคนจำนวนไม่น้อยก็เชื่อกันว่าหวีที่หักเป็นเครื่องรางปกป้องเจ้าของหวีไม่ให้ได้รับอันตรายแทนหวีที่ชำรุดหรือไม่ใช่แล้ว จึงต้องมีพิธีเคารพและขอบคุนไม่ใช่ทั้งช่วงลงถึงขยะ

ทุกวันจันทร์ที่ 4 ของเดือนกันยายน ที่ศาลาสุอิคอมปาราดิโนในตัวเมืองเกียวโต จะมีพิธีเคารพ และขอบคุนหวี จัดขึ้นโดย

สมาคมช่างทำผมของเมืองที่ช่วยกันสร้างสุสานหวี (คุชิทสุกะ) ขึ้นในบริเวณลานเล็ก ๆ ของศาล ช่างทำผมจะนำเอาหวีที่หักไม่ใช่แล้วมาทำพิธี พระชินโตจะถวายเครื่องเซ่นหน้าสุสานหวี หญิงสาวในทรงผม “นิฮอนนามิ” ฯลฯ ราว 40 คนจะแต่งตัวด้วยอาภรณ์สมัยต่าง ๆ เข้าร่วมพิธี มีการแนะนำอาภรณ์ ทรงผม หวีที่ใช้ทีละราย ๆ ให้ผู้ที่มาคอยชมฟังกัน หลังจากนั้นก็จะตั้งขบวนแห่ไปรอบ ๆ ย่านกิง

ความอลังการของขบวนแห่นั้น ไม่ต้องพูดถึง และที่น่าทึ่งคือการให้ความเคารพต่ออุปกรณ์ เครื่องใช้ เช่น หวีเสมือนดังสิ่งมีชีวิตวิญญาณ ไม่ใช่เก่าแล้วก็โยนทิ้งไปเชื่อว่าชาติอื่น ๆ น่าจะไม่มีธรรมเนียมหรือความเชื่อเช่นนี้เหมือนคนญี่ปุ่น